

เด็กที่อยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการมีปัญหาทางการเรียนรู้

ความหมาย

เด็กที่อยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการมีปัญหาทางการเรียนรู้ (Children at Risk with Learning Disabilities) หมายถึง เด็กปฐมวัยที่มีโอกาสสูงจะเป็นเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ในอนาคต ถ้าหากไม่ได้รับการช่วยเหลือตั้งแต่แรกเริ่ม

ความชุกและสาเหตุ

เด็กปฐมวัยที่อยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการมีปัญหาทางการเรียนรู้ จากรายงานของประเทศสหรัฐอเมริกา ประเมินว่ามีอยู่ถึง 1 ใน 3 ของเด็กที่อยู่ในโรงเรียน ปัญหาเริ่มตั้งแต่แรกเกิด ถึง 6 ปี ซึ่งเป็นระยะเวลาที่สำคัญยิ่งต่อการเรียนรู้ จากการศึกษาศึกษาแสดงให้เห็นว่าทารกและเด็กที่ไม่ได้รับการดูแลจากแพทย์ หรือการดูแลเอาใจใส่จากบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง จะทำให้เด็กมีพัฒนาการล่าช้า สำหรับในประเทศไทย ผลจากวิจัย พบว่า เด็กปฐมวัยที่อยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการมีปัญหาทางการเรียนรู้ ของโรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร มีจำนวนถึงร้อยละ 20.49 (ศรียา นิยมธรรม และดารณี คักดีศิริผล. 2545) ส่วนสาเหตุของการทำให้เด็กเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาทางการเรียนรู้ อาจเกิดจากปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม ชีววิทยา หรือชีวเคมี ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ปัจจัยทางสภาพแวดล้อม

สังคมปัจจุบัน มีเด็กจำนวนมากไม่ประสบความสำเร็จทางการเรียน เพราะสิ่งแวดล้อมและสังคม เช่น เด็กที่เกิดจากมารดาที่ยังเป็นวัยรุ่น เด็กถูกทำร้ายร่างกายและถูกทอดทิ้ง ผู้ดูแลไม่ให้การยอมรับ บิดามารดาไม่ทำหน้าที่ของตนเอง และมีความคิดเห็นไม่ตรงกันในการเลี้ยงดูบุตร ครอบครัวที่อพยพย้ายถิ่นหรือไร้ที่ปักพิง เป็นต้น

2. ปัจจัยทางชีวภาพ

เด็กที่อยู่ในภาวะเสี่ยงอันเนื่องมาจากปัจจัยทางชีวภาพ ได้แก่ เด็กที่คลอดก่อนกำหนด เด็กที่คลอดออกมาแล้วมีน้ำหนักน้อย เด็กที่เกิดจากมารดาที่ป่วยเรื้อรัง เด็กที่ได้รับยาที่มีผลข้างเคียง หรือการไม่ได้รับยาที่ต้องการจำเป็น หรือเด็กที่มีความบกพร่องทางสุขภาพ เป็นต้น

3. ปัจจัยทางชีวเคมี

ปัจจัยทางชีวเคมีนี้รวมถึงเรื่องของพันธุกรรมและสารเคมี ความผิดปกติของโครโมโซม ความบกพร่องของระบบประสาทสัมผัสและการได้รับบาดเจ็บจากปัจจัยเหล่านี้ทำให้เด็กมีพัฒนาการล่าช้าและมีความบกพร่องทางการเรียนรู้

ข้อควรระวังในระยะแรกเริ่มของการมีปัญหาทางการเรียนรู้

การตระหนักต่อปัญหาทางการเรียนรู้ในระยะแรกเริ่มจะเป็นแนวทางในการให้การช่วยเหลือเด็กให้ประสบความสำเร็จได้ในอนาคต หากพ่อแม่และบุคคลในครอบครัวสามารถสังเกตเห็นความผิดปกติตั้งแต่ในระยะแรก ก็จะช่วยเหลือเด็กให้ประสบความสำเร็จในโรงเรียนและในชีวิตได้ดีขึ้น พ่อแม่จะต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับข้อควรระวังของการมีปัญหาทางการเรียนรู้ในระยะแรกหรือในระดับปฐมวัย จากข้อมูลคณะกรรมการร่วมแห่งชาติของสหรัฐอเมริกาเรื่องปัญหาทางการเรียนรู้ (The National Joint Committee on Learning Disabilities : NJCLD) แสดงให้เห็นว่าเด็กที่อยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการมีปัญหาทางการเรียนรู้ จะมีปัญหาทางด้านกรอ่านถึง 67% ดังนั้นจึงต้อง

ตระหนักถึงข้อควรระวังดังกล่าว เพื่อที่จะช่วยเหลือเด็กให้ประสบผลสำเร็จทางการเรียนและการเห็นคุณค่าในตนเอง

เด็กและผู้ใหญ่จำนวนมากที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ ซึ่งไม่ได้รับการคัดแยกและวินิจฉัยแต่เนิ่นๆ ทำให้เกิดปัญหาทางการเรียน และส่งผลให้เด็กเหล่านี้เห็นคุณค่าในตนเองต่ำ และมีความยุ่งยากในการทำงาน ดังนั้นการคัดแยก และการช่วยเหลือในระยะแรกเริ่ม จึงเป็นการให้โอกาสเด็กได้พัฒนาทักษะต่างๆ ที่เป็นพื้นฐานของการเรียน

โดยทั่วไปเด็กแต่ละคนจะมีวิธีการเรียนรู้ที่แตกต่างกันไป แต่เด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้จะมีความยุ่งยากในกระบวนการเกี่ยวกับการเรียบเรียงข้อมูลต่างๆ ทั้งๆ ที่เด็กเหล่านี้มีระดับสติปัญญาปกติหรือสูงกว่าปกติ เด็กจะมีปัญหาในเรื่อง การอ่าน การเขียน การสะกดคำ การคิดคำนวณ ทิศทาง และการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม

ข้อสังเกตในระยะแรกเริ่มของการมีปัญหาด้านการเรียนรู้จะปรากฏให้เห็นในระดับปฐมวัย และระดับประถมศึกษา ซึ่งเด็กแต่ละคนถึงแม้จะมีการเจริญเติบโตที่เป็นรูปแบบที่แตกต่างกันออกไปก็ตาม หากเด็กคนใดมีพัฒนาการล่าช้ากว่าเด็กปกติ อาจมีปัญหาทางการเรียนรู้ได้ พฤติกรรมที่ปรากฏเห็นได้ชัดเจน 1 ถึง 2 พฤติกรรม ในทักษะแต่ละด้านจากพฤติกรรมต่อไปนี้ก็จะบ่งชี้ว่า เด็กคนนั้นอยู่ในภาวะเสี่ยง

ทักษะด้านภาษา

1. พัฒนาการทางการพูดล่าช้า
2. มีปัญหาในเรื่องของการออกเสียง
3. มีความสับสนเกี่ยวกับคำที่มีเสียงสูงเสียงต่ำ
4. เรียนรู้คำใหม่ๆ ได้ช้า และมีคำศัพท์น้อย
5. มีปัญหาในเรื่องคำคล้องจอง

6. การไม่เข้าใจคำถาม
7. มีปัญหาในการบอกความต้องการของตนเอง
8. มีปัญหาในการเล่าเรื่องที่ตนเองสนใจ
9. มีปัญหาเกี่ยวกับเรื่องของทิศทาง

ทักษะด้านการเคลื่อนไหว

1. งุ่มง่าม
2. การทรงตัวไม่ดี
3. มีปัญหาในการจับสิ่งของที่มีขนาดเล็ก
4. วิ่ง กระโดด หรือ ปีนป่ายไม่คล่องแคล่ว
5. ผูกเชือก รองเท้า ติดกระดุม หรือทำกิจกรรมการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันได้ช้ากว่าเด็กปกติ
6. ไม่ชอบทำกิจกรรมด้านการวาดรูป หรือ การลอกรูปตามแบบ

ทักษะด้านการคิด

1. มีปัญหาในเรื่องการคิดคำนวณ
2. มีความสับสนในเรื่อง วัน เดือน ปี
3. มีความสับสนเกี่ยวกับงานที่จะต้องทำในชีวิตประจำวัน
4. มีความสับสนในเรื่องเหตุผล การเรียงลำดับ และการนับ
5. มีปัญหาเกี่ยวกับความคิดรวบยอดในเรื่อง ขนาด รูปทรง สี

ทักษะด้านความสนใจ

1. มีช่วงความสนใจสั้น และไวต่อสิ่งเร้า
2. มีพฤติกรรมหุนหันพลันแล่น
3. อยู่ไม่สุข
4. ไม่มีสมาธิในการทำงาน
5. มีปัญหาเมื่อต้องเปลี่ยนกิจกรรม
6. เปลี่ยนแปลงความคิดเดิมได้ยาก

ทักษะด้านพฤติกรรมทางสังคม

1. ชอบเล่นตามลำพัง ไม่ใคร่มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น
2. อารมณ์เปลี่ยนแปลงง่าย
3. ไม่มีความมานะอดทน
4. มักควบคุมอารมณ์เกรี้ยวกราดหรือโมโหได้ยาก โมโหง่าย และไม่สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้

บิดามารดาควรตระหนักเกี่ยวกับปัญหาทางการเรียนรู้เสียแต่เนิ่น ๆ เพื่อที่จะได้ส่งบุตรหลานไปรับการตรวจสอบ ตั้งแต่ในช่วงปฐมวัย หรือระดับประถมศึกษา เพื่อลดปัญหาการเรียนรู้ด้านการอ่าน การเขียน การสะกดคำ หรือคณิตศาสตร์ เพราะปัญหาการเรียนรู้จะมีผลกระทบต่อเรื่องกิจวัตรประจำวัน การทำงาน ตลอดจนจนความสัมพันธ์กับเพื่อน

ในต่างประเทศมีกฎหมายกำหนดให้โรงเรียนจัดบริการคัดแยก และช่วยเหลือในระยะแรกเริ่ม โดยหน่วยงานการศึกษาพิเศษของแต่ละรัฐเป็นผู้จัดบริการดังกล่าวให้แก่ครอบครัวโดยตรง หากครอบครัวใดต้องการคำปรึกษาจากกุมารแพทย์หน่วยงานการศึกษาพิเศษก็จะส่งต่อไปยังหน่วยงานที่เหมาะสมต่อไป

วิธีการคัดแยก

วิธีการคัดแยกเด็กเบื้องต้นที่ใช้กันอย่างแพร่หลายก็คือ การสังเกต และการใช้เครื่องมือทดสอบ ได้แก่ การใช้แบบประเมิน หรือแบบทดสอบ เป็นต้น เมื่อสงสัยว่าเด็กอาจมีปัญหาด้านพัฒนาการ ผู้ปกครองอาจส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญ เพื่อประเมินด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ด้านประสาทสัมผัส ได้แก่ การฟัง และการมองเห็น

2. ด้านการเคลื่อนไหว ได้แก่ ความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อใหญ่ และกล้ามเนื้อเล็ก
3. ด้านการคิด ได้แก่ กระบวนการรับรู้ ความคิดรวบยอด และการแก้ปัญหา
4. ด้านการสื่อสาร ได้แก่ ความเข้าใจภาษา การแสดงออกทางภาษา
5. ด้านพฤติกรรม ได้แก่ ช่วงความสนใจ การทำกิจกรรม การควบคุมอารมณ์ของตนเอง และการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น

บทบาทของครูในการคัดแยก

ครูเป็นบุคคลสำคัญในการคัดแยกเด็ก เพราะเป็นผู้ที่ใกล้ชิดเด็ก ครูสามารถคัดแยกเด็กได้ด้วยการสังเกต และจดบันทึกผลจากการสังเกตในสถานการณ์ต่าง ๆ ในช่วงเวลาที่ต่างกัน ครูที่ทำหน้าที่คัดแยกต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับจิตวิทยาพัฒนาการ จึงจะสามารถประเมินผลได้เที่ยงตรง

การช่วยเหลือเด็กปฐมวัยที่อยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการมีปัญหาทางการเรียนรู้

ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษา จิตวิทยา และการแพทย์ ต่างเห็นพ้องต้องกันว่าปัญหาการเรียนรู้จะเริ่มปรากฏให้เห็นได้ตั้งแต่เด็กอยู่ในช่วงปฐมวัย จึงควรให้การช่วยเหลืออย่างทันที่ การช่วยเหลือในระยะแรกเริ่ม เป็นการทำงานร่วมกันระหว่างบุคลากรหลายฝ่าย รวมทั้งบิดามารดา ตัวเด็ก และผู้เชี่ยวชาญสาขาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ขั้นตอนการช่วยเหลือเด็กที่อยู่ในภาวะเสี่ยง จะเริ่มหลังจากที่ทราบผลการคัดแยกแล้ว โดยจัดกิจกรรมช่วยเหลือเฉพาะบุคคลขึ้น

ตัวอย่างกิจกรรมการช่วยเหลือ ได้แก่ กิจกรรมการช่วยเหลือเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ของ

หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ซึ่งจัดทำคู่มือครู เกี่ยวกับแนวการจัดกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ ได้แก่ กิจกรรมกระตุ้นพัฒนาการทางร่างกาย การประสานสัมพันธ์ของสายตาและกล้ามเนื้อ มือ กายสัมพันธ์ การรับรู้ทางสายตา การรับรู้ทางการได้ยิน และพัฒนาการทางสังคม และจากการวิจัยเรื่อง การพัฒนาความสามารถทางการเรียนรู้ด้านการจัดหมวดหมู่ ช้าย - ขวา และการจำคำ โดยใช้กิจกรรมการเล่น ได้แก่ กิจกรรมส่งเสริมด้านการจัดหมวดหมู่ ด้านซ้าย - ขวา และด้านการจำคำ

การจัดกิจกรรมควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1. ความสามารถของครอบครัวในการช่วยพัฒนาเด็กที่บ้าน
2. ประเภทของความบกพร่อง และระดับของความรุนแรง
3. ปรัชญาหรือนโยบายของการให้บริการ
4. ผู้เชี่ยวชาญ ประสบการณ์ หรือทัศนคติในการให้บริการ
5. เทคนิคของการช่วยเหลือ และแหล่งให้บริการของรัฐหรือเอกชน

ดารณี ศักดิ์ศิริผล

บรรณานุกรม

- ผดุง อารยะวิญญู. (2544). **เด็กที่มีปัญหาในการเรียนรู้**. กรุงเทพฯ : แฉ่นแก้ว.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน หน่วยศึกษานิเทศก์. (2541). **แนวการจัดกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา.
- ศรียา นิยมธรรม. (2537). **รายงานการวิจัยการสร้างแบบคัดแยกเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้**. กรุงเทพฯ : ภาควิชาการศึกษาพิเศษ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศรียา นิยมธรรม และ ดารณี ศักดิ์ศิริผล. (2545). **รายงานการวิจัยการสำรวจเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ ของโรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร**. กรุงเทพฯ : ภาควิชาการศึกษาพิเศษ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Allen K. Eileen. ; & Schwartz, Ilene S. (2001). **The Exceptional Child Inclusion in Early Childhood Education**. United States of America.
- Barry, Frieman B. (2001). **What Teachers Need to Know about Children at Risk**. Boston Burr Ridge : R.R. Donnelley & Sons.
- Lerner, Janet W., ; Lowenthal B. & Egan R.W. (2003). **Preschool Children with Special Needs : Children at Risk and Children with Disabilities**. Boston : Arlington.
- Paget, Kathleen D. ; & Coxe, J. Michael. (2000). **Preschool Screening : Early Warning Signs of Learning Disabilities**. (2004). (Online). Available : <http://www.Idonline.org/Idindepth/generalinfo/celdearlywarning.html>. Retrieved January 23,2004.
- Learning Disabilities and the Preschool Child. (2003). (Online). Available : <http://www.Idonline.org/njld/preschool.html>. Retrieved October 30,2003.